

נקודת הגובה הנפש

1. תלמוד בבלי - שבת-דף יא - א

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל עיר שגגותיה גבוהים מבית הכנסת לסוף חרבה, שנאמר {עזרא ט-ט} "לרומם את בית אלקינו ולהעמיד את חרבותיו" וה"מ בבתיים אבל בקשקושי ואברורי לית לן בה. אמר רב אשי אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה. והא חרבה. מאותו עון לא חרבה.

2. עין איה - שבת - פרק ראשון

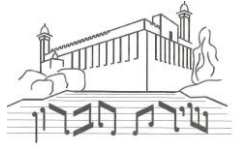
כה. וא"ר ב"מ אר"ח ב"ג א"ר, כל עיר שגגותיה גבוהין מביהכ"נ לסוף חרבה, שנאמר לרומם את בית אלקינו וגו', וה"מ בבתיי אכל בקשקושי ואברורי ל"ל בה. עמוד העולם מתקיים בההשרשה של הדעת האמתית שהמרכז היותר גבוה ונשא שבחיים הוא קדושת החיים לשם השם ית', כל מעשיך יהיו לשם שמים, זהו המקום היותר נשגב שאליו צריכים כל עניני החיים לפנות. ע"כ אם באומה הישראלית, ששם השם ית' שנקרא עלינו הוא כל קיומינו והצטיינותינו בתור סגולה אלקית בעולם, אם נקודות חילוניות יעשו חלילה בלב האומה רמים ונשגבים יותר מהשאיפה של קדושת ברית ד' שעמנו, שע"ז מורה בנין בית הכנסת בתור מקדש מעט גם בארץ גלותנו, הרי נוטל בזה כל יסוד המקיים והמחיה את האומה בחיות האלקית שלה, ותושלך אמת ארצה. ע"כ כל עיר שגגותיה גבוהין מביהכ"נ [לסוף] חרבה, להורות שהתעודה של ביהכ"נ, שהיא עבודת השם ית', הוא המקום היותר גבוה שבחיים, שכל פינות החיים הפרטיים כולן אליו יפנו וע"י יתעלו ויתרוממו. ובה מתמשכת תכלית החיים, לקדושה ולצדק בכל ארחותיהם, והם נבנים ומתקיימים, "קדוש לעולם קיים".

והשפעתה על החיים

3. רמב"ם שמונה פרקים - הפרק החמישי - בשימוש בכוחות הנפש לתכלית אחת

א. ראוי לאדם להעביד כוחות נפשו כולם לפי הדעת, כפי שהקדמנו בפרק אשר לפני זה, ולשים לנגד עיניו תכלית אחת, והיא: השגת ה', יתפאר ויתרומם, כפי יכולת האדם, רצוני לומר: ידיעתו. וישים פעולותיו כולן, תנועותיו ומנוחותיו וכל דיבוריו, מביאים אל זאת התכלית, עד שלא יהיה בפעולותיו בשום פנים דבר מפועל ההבל, רצוני לומר: פועל שלא יביא אל זאת התכלית.

משל זה: שישים הכוונה באכילתו, ושתיתו, ובעילתו, ושנתו, ויקיצתו, ותנועתו ומנוחתו - בריאות גופו בלבד, והכוונה בבריאות גופו - שתמצא הנפש כליה בריאים ושלמים לאחוז בחוכמות, ולקנות מעלות המידות והמעלות השכליות, עד שתגיע לאותה התכלית. ועל זה ההקש לא יכוון אז אל ההנאה בלבד, עד שיבחר מן המאכל והמשתה היותר ערב, וכן בשאר ההנהגות, אלא יכוון אל המועיל, ואם יזדמן שיהיה ערב - יהיה, ואם יזדמן שיהיה נמאס - יהיה. או שיכוון אל הערב לפי העיון הרפואי, כגון שנחלשה תאוותו למאכל, ויעוררה במאכלי תאוה ערבים ומתובלים, וכן אם התעוררה עליו מרה שחורה, יסירה בשמיעת שירים ומיני נגינות, ובטיול בגנות ובבניינים נאים, ובישיבה עם צורות נאות, וכיוצא בזה ממה שירחיב הנפש, ויסיר דאגת המרה השחורה ממנה.

ותהיה הכוונה בכל זה - שיבריא גופו, ותכלית בריאות גופו - שידע. וכן כשינוע ויתעסק בקניית הממון, תהיה תכליתו בקבצו אותו - שישתמש בו למעלות, ושימצאהו לקיום גופו והמשך מציאותו, עד שישגי וידע מה' מה שאפשר לדעתו.

ב. כי האדם, אם יגש לאכול מאכל תאוה, ערב לחך, טוב הריח, והוא מזיק ומפסיד, ואפשר שיהיה סיבה למחלה מסוכנת או למיתת פתאום - הנה זה והבהמה שוים. ואין זה פועל האדם מאשר הוא אדם, ואמנם הוא פועל האדם מאשר הוא בעל חיים, +תהלים מט, כא+ "נמשל כבהמות נדמו". ואמנם יהיה פועל אנושי אם יקח המועיל בלבד, ופעמים שיניח היותר ערב ויאכל היותר נמאס, לפי בקשת המועיל. וזה הוא פועל לפי הדעת, ובזה ייבדל האדם בפעולותיו מזולתו. וכן אם יבעל כל אימת שיתאוה, מבלי שישגיח בנזק ובתועלת - הנה זה הפועל לו מאשר הוא בעל חיים, לא מאשר הוא אדם.

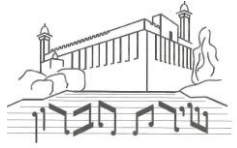
ואפשר שתהיה הנהגתו כולה לפי המועיל, כמו שזכרנו, אבל ישים תכליתו - בריאות גופו ושמירתו מן החוליים בלבד. ואין זה איש מעלה. כי כמו שבחר זה הנאת הבריאות - בחר ההוא הנאת האכילה או הנאת הבעילה, וכולם אין תכלית אמיתית לפעולותיהם. ואמנם הנכון, שישים תכלית כל הנהגותיו - בריאות גופו והמשך מציאותו על השלימות, כדי שישארו כלי כוחות הנפש, אשר הם איברי הגוף, שלמים, ותתעסק נפשו מבלי מונע במעלות המידות ובמעלות השכליות.

ג. וכאשר ישים האדם כוונתו מענין זה, יתבטל מפעולותיו ויחסר מדיבוריו הרבה מאד. כי מי שידבק בזאת הכוונה, לא יתעורר לפתח הכתלים בזהב, או לעשות ריקום זהב בבגד; אלא אם כן יכוון בזה להרחיב נפשו, כדי שתבריא, ויגורש חוליה ממנה, עד שתהיה בהירה וזכה לקבל החוכמות, כדרך שאמרו: "דירה נאה ואשה נאה ומטה מוצעת לתלמידי חכמים". כי הנפש תילאה והמחשבה תעכר בהתמדת העיון בדברים הקשים, כמו שיתעייף הגוף בהתעסקו במלאכות המייגעות, עד שינוח וישקוט, ואז יחזור לשיווי.

ד. ודע, כי זאת המדרגה היא מדרגה עליונה מאד וקשה, ולא ישיגה אלא מעט, ואחרי הרגל גדול מאד. וכשתזדמן מציאות אדם שזה עניינו - לא אומר שהוא למטה מן הנביאים, רצוני לומר: שהוא ינהיג כוחות נפשו כולם, וישים תכליתם ה' יתעלה לבד, ולא יעשה מעשה גדול ולא קטן, ולא ידבר מלה, אלא אם זה המעשה או זה הדיבור יביאו אל מעלה, או אל מה שיביא למעלה, והוא יחשוב ויתבונן בכל מעשה ותנועה, ויראה המביא הוא אל התכלית ההיא או אינו מביא, ואז יעשהו. וזה הוא אשר דרש ממנו יתעלה שנכוון אליו, באמרו: (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך", רצוני לומר: בכל חלקי נפשך, שתשים תכלית כל חלק ממנה תכלית אחת, והיא: לאהבה את ה'. וכבר זרזו הנביאים עליהם השלום גם כן על זה הענין, ואמרו: (משלי ג, ו) "בכל דרכיך דעהו",

4. הרב קוק - מוסר אביך - בכל דרכיך דעהו

בכל דרכיך דעהו (משלי ג, ו), צריך לבקש את הקדוש ברוך הוא בתוך הדרכים שהוא מתנהג בהם. כשהוא עוסק בתפלה, אז יבקש את הקב"ה בהבנת עניני תפלתו וכונה רצויה באמונת הלב באותם הענינים של תפלתו, ולא יבקש את הידיעה בשעה ההיא בענינים אחרים, כי כיון שהוא עוסק

בעבודה זו, הקב"ה כביכול שורה מצדו בזו העבודה דוקא ובה ימצאנה ולא במקום אחר. וכשהוא עוסק בתורה ידע שימצא את הקב"ה בהיותו מעמיק ומעיין להבין דבר על בריו ולזכור ולשנן היטיב, ובוה הוא יודע אותו יתברך בתורתו ולא באופן אחר, כי בשעה זו הוא מתגלה בעבודה זו. וכן בהיותו עוסק בגמ"ח להיטיב לחברו, אז יבקש את הקב"ה רק בהעמקת עצה איך להיטיב לו טובה גדולה הגונה וקימת. וכן בכל הדברים שעושה הרי באמת אין דבר בעולם שאינו לכבודו יתברך, על כן כל מה שעושה יהי הכל דברי מצותו ורצונו, ויבקש בהם את שמו יתברך, כשישתדל בכל שכלו וכחותיו לעשות את מה שהוא עושה בתכלית השלמות בכל צדדי השלמות, ונמצא שהוא יודע את השם יתברך בכל הדרכים. והב' הוא ב' ה"בתוך", שבעצמותם של הדרכים הוא יודע את הקדוש ברוך הוא. על כן הוא פרשה קטנה, שאין הצווי בה גדלות והרחבה של חכמות ומחשבות, אדרבא צמצום בדבר זה שהוא עוסק לבדו, ומ"מ כל גופי תורה תלויים בה, כי בזה יעשה הכל כשורה ומזה ימצא כבודו של הקב"ה בתכלית, ורמזו חז"ל בדבריהם: זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד, והבן. [כשאדם פועל איזה דבר של שלמות, בין במחשבה בין במעשה, צריך לשמח בחלקו ולא ירדוף אז אחר דבר אחר, כי כל העולם כולו מתקפל לפניו אז דוקא בפרט זה].

